

Foto: Ilustracija, unsplash.com

Lektori nisu 'izvršna vlast' u književnim djelima

Obrazovanje i znanost   Vijesti

📅 19. studenoga 2025.

O lektorima i jezičnoj kulturi raspravljalo se mnogo puta, a jedan takav skup koji je okupio jezikoslovnu hrvatsku elitu održan je u ožujku 2020. godine te je ostao upamćen po zaključcima pojedinih govornika da lektori nisu 'izvršna vlast', pogotovo ne u književnim djelima.

Piše: Gloria Lujanović

"Ne može se dogoditi u likovnoj umjetnosti da se uz djelo napiše 'kip isklesao Meštrović, a dotjerao Klesalo'"

Najdalje je u toj ocjeni, uz ogradu da nema ništa protiv lektora, otišao jedan od naših najznačajnijih hrvatskih jezikoslovaca druge polovice 20. stoljeća prof. Stjepan Babić koji je to zorno objasnio rekavši kako se u likovnim umjetnostima ne može dogoditi da uz djelo piše: "Kip isklesao Ivan Meštrović, a dotjerao Stipe Klesalo".

Pisce ne bi trebalo ispravljati

Stoga, **zaključio je**, ni pisce ne bi trebalo **ispravljati**. Svojom **velikom zaslugom smatrao je što je** postigao da se pisci **XIX. st. objavljuju** izvornim jezikom. Tom u **prilog** znao je **citirati akademika i leksikografa Augusta Kovačeca koji je mišljenja** da je "posve iz **HR** pameti lektorirati **tekstove pisaca i uglednih novinara**".

"Kao što je samo po sebi **razumljivo** da je **slikar onaj tko zna slikati**, i da **nitko ne će jednom Rembrandtu 'malo dotjerati' boje**, tako ni **piščev jezik ne bi trebalo 'dotjerivati'**. **Podrazumijeva se** da je **pisac osoba koja zna pisati**", rekao je **tada Babić** na **skupu jezikoslovaca**.

Teško se ne **složiti s Babićem: sličnih je stavova bio i jezikoslovac i kroatist Silić koji je smatrao da "lektori ne trebaju ni zarezati promijeniti u književnim tekstovima"**. No, on je **često isticao da "problem u Hrvatskoj nije pravopis koji je stalno u prvome planu, već kultura govorenja, i to ponajprije pitanje akcentologije"**.

Mnogi **jezikoslovci**, a **među njima i Ivo Šarić iznosili su mišljenje da lektori ne bi trebali imati konačan pravorijek**.

Što lektorirati i kada?

Dakle, iz **gore navedenih stajališta razvidno je** da se ne **postavlja pitanje trebaju li nam ili ne trebaju lektori nego što lektorirati, kada i zašto?** Iz **rasprave sa skupa u Matici hrvatskoj, a kako to obično biva među jezikoslovcima i onima koji skrbe o hrvatskim pravopisima (kijih je više ravnopravnih i vrijedećih) razvila se posvemašna polemika, a ponukan pogrešnim interpretacijama njegovih stavova prof. Stjepan Babić objavio je opširan esej pod naslovom „Teze o lektorima"**.

U **uvodu je naglasio da su "prigovori na njegove stavove najčešće bili neopravdani da su proizlazili iz nepažljivoga čitanja njegovih osvrta u kojima nikada nije napisao da se ukine lektorska služba"**. **Naprotiv, Babić je, kako navodi, napisao da o "lektorima ima dobro mišljenje"**, te da je "njihov **rad veoma koristan, u današnjim prilikama i prijeko potrebama, a bez njih jezična kultura ne bi bila na visini na kojoj je danas"**.

"Uvriježilo se mišljenje da nema pismenih tekstova bez lektora"

No, **nadalje je tvrdio kako se u „općoj svijesti uvriježilo mišljenje da nema pismenih tekstova bez lektora"**.

"Dok **jedni lektori popravljaju tekstove, ima ih mnogo koji dobre kvare. Mnogi su mi se autori pismeno i usmeno obratili žalbama zbog nasilja koje trpe od lektora. Ako tomu još dodam da sam proučavao haračenja što su ih lektori činili po jeziku hrvatskih pisaca 19. stoljeća, onda sam još bio preblag u nastojanjima da se način rada lektora promijeni. Takvo stanje upravo vapi za promjenama"**, **istaknuo je prof. Babić**.

"Jadna bi to pismenost bila kad bi lektorska služba bila jedina obrambena linija"

Osvrnuo na uvriježenu tvrdnju "da je je lektorska služba još jedina postojeća obrambena linija hrvatske pismenosti i hrvatskoga jezika". **Ocijenio ju je neprihvatljivom, zapravo apsurdnom i da je upravo to jedan od razloga zašto je ustao za drugačija shvaćanja o hrvatskoj jezičnoj kulturi**.

"**Jadna bi to pismenost bila kad bi lektorska služba bila jedina njezina postojeća obrambena linija. Bit je problema u tome što je shvaćanje o lektorima kao glavnima ili čak jedinama činiteljima naše jezične kulture pogrešno. Lektori ne mogu opismeniti jedan narod, a nepismen narod nema budućnosti. Pismenost se mora postići na izvoru, kod onih koji govore ili pišu, jer ako je izvor mutan, bistrenje je mučan i često uzaludan posao. Još nisam sreo lektora koji bi pričao da je dobio pismen tekst na kojem nije imao što mijenjati, svi pričaju samo o nepismenim autorima, a sreo sam mnoge nepismene ili dogmatske lektore koji su pismeni tekst kvarili. Ne smijemo se složiti da se naša kultura dijeli na dva dijela: na kulturne djelatnike koji proizvode jezično pogrešne tekstove i lektore koji ih za njima ispravljaju"**, **napisao je Babić**.

Anić: Ne vjerujem u kulturu književnog jezika koja pretpostavlja nepismenog autora

Podsjetio je u tom kontekstu na svog kolegu Vladimira Anića koji je stanje s lektorima opisao aforistički kazavši kako "inače ne vjeruje u kulturu književnog jezika koja pretpostavlja nepismenog autora", dodajući kako "stanje nikako ne zadovoljava i kako postojećom praksom nikad nećemo doći do prave jezične kulture predložio je teze kako bi trebalo biti".

Teze prof. Babića

Svakomu autoru kojemu uz njegovo ime piše i ime lektora, mora biti jasno da je to javna svjedodžba da je autor nepismen. Ja nisam protiv lektora, ali oni moraju biti privatna stvar svakoga onoga tko njegovu uslugu treba, onako kao što se uzimaju poduke (instrukcije) za đake i studente koji zaostaju u nastavi. Ako je ta usluga javna, onda se javno pokazuje da je autor nepismen.

Sitni nedostaci ne znače da je autor nepismen.

Jezična kultura nije u tome da se ne griješi, nego da se pogriješka uoči, prizna i u idućim tekstovima nastoji izbjeći. Kažem nastoji jer savršenoga pisanja ne može biti. Slobodno mogu reći da bez pogriješke ne može nitko, ni Dalibor Brozović ni Radoslav Ka
 HR
 Tadijanović iako ih smatram najpismenijima ljudima našega stoljeća. Zar ćemo im zbog koje pogriješke nametati lektora?

Profesori hrvatskoga jezika ne smiju imati lektore.

Zašto službenim lektorom prikrivati profesorsku nepismenost?

Umjetnički se tekst ne smije lektorirati

Ako je autor mrtav, onda je njegova umjetnina završena. U novim se izdanjima smije mijenjati slovopis (grafija), a pravopis samo iz posebnih razloga, i to samo u najužem smislu te riječi. Ako je što nejasno, pedagoški neprimjereno, treba to tumačiti u bilješkama na dnu stranice, prigodnim komentarima, rječnicima na kraju knjige i sličnim objašnjenjima.

Prevoditelji na hrvatski jezik ne smiju imati lektora

Lektor znači da prevoditelj nije savladao hrvatski jezik, a kad nije, ne može na njega uspješno ni prevoditi. Ako ga ipak treba, ili ima, tada suradnik nije lektor, nego suprevoditelj. Pojava suprevoditelja nije ništa neobično.

Magistri i doktori znanosti ne mogu imati lektore

Uzaludno mi je dokazivati da netko može magistrirati ili doktorirati bez poznavanja jezika na kojemu magistrira ili doktorira jer je nezamislivo da tko može u većoj mjeri savladati bilo koju struku, a nesposoban je da savlada jezik da o toj struci nešto suvislo kaže.

Novinari i publicisti ne smiju imati lektore

Tko hoće uspjeti pisanjem, mora najprije naučiti pisati. Pismenost je prvi uvjet njihova zanata. Ako se pak nađe uspješan novinar ili publicist, a nepismen je, što je contradictio in adjecto, bolje ga je poslati šest mjeseci ili čak četiri godine na školovanje, nego mu četrdeset godina plaćati lektora.

Lektoriranjem se pismenost ne može postići ni zato što lektori mogu lektorirati samo pisani jezik, a danas je javni jezik u jednakoj mjeri i govoreni jezik koji nije dostupan lektorskim zahvatima. Jadna bi jezična kultura bila u kojoj bi samo pola javnoga jezika bila pismena.

Jezična se kultura ne može postići lektorima ni na pisanim tekstovima i zato što lektori ne dospiju pročitati ni sve pisane tekstove.

Pojedina mišljenja da omasovljenje izdavaštva u suvremenom društvu zahtijeva lektorsku službu vodi prema apsurdu jer nikada ne može biti toliko lektora da bi mogli zadovoljiti tako velike potrebe. Kako ima čitava vojska onih koji pišu za javnost, trebala bi čitava vojska lektora da za njima ispravljaju tekstove. Apsurd se jasno pokazuje čim to pretvorimo u brojke. Recimo da ima 200.000 Hrvata koji pišu za javnost, što bi značilo da bi trebalo bar 100.000 lektora koji bi za njima ispravljali njihovo pisanje.

Urednici moraju biti pismeni

Ako tko može postati urednik, a nepismen je, onda je s hrvatskom jezičnom kulturom gotovo. Zato ovoj tezi ne treba nikakvo drugo objašnjenje.

Ustanove mogu imati lektore, a neke možda i moraju.

Lektorima u ustanovama samo bi iznimno trebao biti zadatak da lektoriraju tekstove, glavnina bi im posla trebala biti da paze na jezik ustanove i da ocjenjuju je li autorski tekst pismen. Zato bi lektore trebalo preimenovati u jezične savjetnike da se i tim vanjskim znakom pokaže da se prestaje sa starom lektorskom praksom po kojoj lektori samo crnče ispravljajući tuđe tekstove. Ako ustanove da tekst nije pismen, vraća se autoru da ga dotjera.

Specifičan je problem raznih ustanova, poduzeća kao što su izdavači enciklopedija, leksikona, školskih knjiga, novina pa ministarstva, sudovi, pošte, željeznice... Prema specifičnoj potrebi oni mogu imati jezičnoga stručnjaka, ali ih nikada ne mogu imati toliko da bi zadovoljile sve njihove potrebe. U njima osnovnu pismenost moraju imati sve tajnice i sve daktilografkinje. Ne smije biti da bi one griješile u ije-je, č-ć, dž-đ, jednačenju po zvučnosti, pisanju velikih i malih slova... Koliko znam, već u izobrazbu daktilografkinja ide i poznavanje pravopisa i osnovne pismenosti.

Ako se unatoč svemu autorski tekst lektorira, potrebno je da to bude u sporazumu s autorom i da autor ima posljednju riječ.

Pismenost se stječe samo solidnim školovanjem i neprestanim doškolovanjem, osobnim i posebnim.

Mnogi koji se slažu s mojim mislima o lektorima kažu: Sve je to lijepo, samo je prerano, naše škole još nisu takve da iz njih izlaze pismeni ljudi. Ako ćemo čekati, dokle ćemo čekati. Već srednje škole završavaju i oni koje je hrvatska sloboda zatekla u osnovnošk HR klubama i što imamo čekati? Svi se pismeni moraju naučiti da posežu za jezičnim priručnicima svaki put kad dođu u sumnju jesu li izabrali dobar izraz. To je tek pravi put pismenosti. Do sada je prevladavalo mišljenje da se taj dio prepušta lektorima pa na jezičnu korektnost nisu pazili ni oni koji bi inače pazili. Tamo gdje opće obrazovanje ne može zadovoljiti specijalne potrebe, potrebno je doškovanje. Ono može biti u posebnim tečajevima, kao što su novinarske škole, tečajevi za spikere i sl.

Tekst je nastao u okviru projekta "Gdje su nestali lektori?" koji je financijski podržala Agencija za elektroničke medije sredstvima iz programa poticanje novinarske izvrsnosti.

POVEZANO

U 20 minuta dokumentarca 'pospremljen' život ugledne pijanistice Pavice Gvozdić i ovjenčan prestižnom nagradom

 28. listopada 2025.

Prof. M. Kasapović odgovorila Jurici Pavičiću: Javnost je izložena političkom zlostavljanju jednoga nasrtljiva soja književnika-kolumnista

 21. listopada 2025.

Z. Kramarić: Antifašizam kao politička kulisa. Što nam je zapravo poručio današnji „marš protiv fašizma“?

 1. prosinca 2025.

Najnovije

Plenković i Parolin založili se za pravedan mir u Ukrajini; danas susret s papom Lavom XIV.

 5. prosinca 2025.

Znanstveno vijeće za turizam i prostor HAZU-a od premijera Plenkovića zatražilo odgodu tri zakona – o prostornom uređenju, o gradnji i energetske učinkovitosti

 5. prosinca 2025.

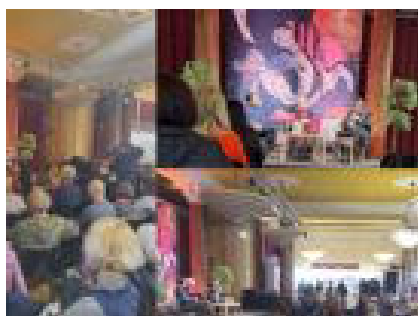
U knjižarama Verbum od danas prodaja novog hrvatskog katoličkog prijevoda Biblije

📅 5. prosinca 2025.

Predstavljena prva knjiga Matice hrvatske na engleskom jeziku "Tomislav, Croatia's First King": Doprinos MH poznavanju i prepoznavanju hrvatskog identiteta izvan granica našeg jezika

📅 4. prosinca 2025.

31. San(j)am knjige u Istri: Nives Opačić u Puli predstavila "Po Hrvatskoj skokovito"

📅 4. prosinca 2025.

KOLUMNE

Zlatko Kramarić: Fašizam i antifašizam danas: Jason Stanley i hrvatski kontekst

📅 3. prosinca 2025.

Goran Andrijanić: Poljski predsjednik Nawrocki predlaže reformu EU; „To nije Unija koju smo sanjali“

📅 3. prosinca 2025.

Igor Žic: Za Hrvatsku!

📅 3. prosinca 2025.

Silva se za nika „ant krva likvi 📅 2. p

IZ VIJENCA

KNJIŽEVNI LIST ZA
UMJETNOST, KULTURU
I ZNANOST

Cijena 2,00 EUR
ISSN 1330-2787

vijenac@matica.hr | www.matica.hr/vijenac
| godišće XXXIII | broj 814 | 22. svibnja 2025.

HR
Matica Hrvatska

1100.
obljetnica
Hrvatskoga
Kraljevstva

vijenac

Miro Gavran
Dobra knjiga
danas je važnija
nego ikad

Habemus Papam
Dobro nam došao
Lave XIV.!

Damir Stanić
U sjeni propale
zavjere - djeca
Petra Zrinskog

**Donacija
umjetnina**
Nemjerljiva gesta
obitelji Kviz

**Simpozij
u Splitu**
Nove spoznaje
o počecima
Hrvatskog
Kraljevstva

Miroslav Kraljević, Dječak s povrćem, 1970, zbirka obitelji Kviz, Galerija Klovičevi dvori / snimio Goran Vrančić

Miro Gavran: Dobra knjiga je danas važnija nego ikad

Radoslav Bužančić: Počeci Hrvatskog Kraljevstva

Glagoljica: Novi život starog pisma

---

4. FESTIVAL KNJIGE

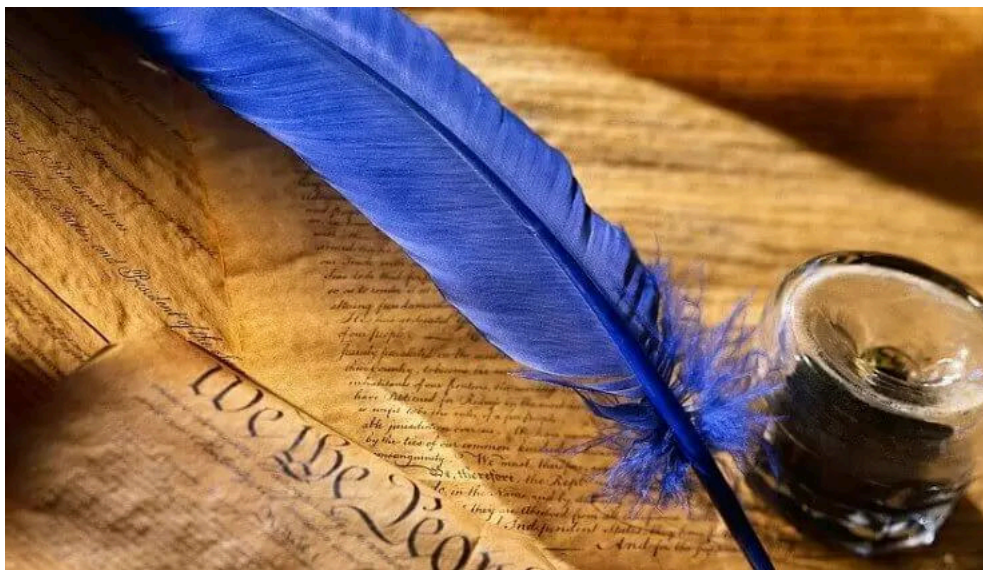

JEZIČNI POUČAK

Hrvatski Hašek i Ispravi.me

PORTAL POKRENULA

mh
maticahrvatska

INFORMACIJE

- > Impressum
- > Pisma čitatelja

Pratite nas

Copyright © 2025 Matica hrvatska

| O Matici